

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КВАШИН ВІКТОР ЮРІЙОВИЧ

УДК 339.186

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ ГРОМАДЯН В ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

начальник відділу докторантури та аспірантури

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Манжула Андрій Анатолійович,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

професор кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності

кандидат юридичних наук

Шевченко Сергій Іванович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

заступник директора навчально-наукового інституту заочного навчання

та підвищення кваліфікації працівників поліції

Захист відбудеться «17» грудня 2019 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 в Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «15» листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Конституція України проголосила, що головною цінністю нашої країни є людина, її життя, здоров'я, законні права та інтереси. Закріпивши це положення держава взяла на себе обов'язок захищати права своїх громадян, а також створити всі необхідні умови для того, щоб вони могли їх повною мірою реалізувати у будь-якій сфері суспільних відносин і митна сфері в цьому контексті не є виключенням. Важливість забезпечення прав громадян у митній сфері із соціально-правової точки зору пояснюється тим, що належне забезпечення прав громадян у цій сфері дозволяє задовольнити їх соціальні інтереси та реалізувати гарантовані їй Конституцією права (наприклад, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом). Із економічної точки зору, важливість забезпечення прав громадян у митній сфері пояснюється тим, що реалізація прав громадян у митній сфері дозволяє захистити їх економічні інтереси, зокрема, та всієї держави взагалі.

Варто наголосити, що як і в будь-якій іншій сфері суспільних відносин, забезпечення прав громадян в митній сфері напряду залежить від ефективності діяльності окремих органів державної влади, серед яких ключове місце належить Державній митній службі України. Слід відмітити, що на сьогодні дане відомство знаходиться на новому етапі свого становлення та розвитку, адже на відміну від більшості країн світу, Україна обрала шлях розподілу компетенції митних та податкових органів. Саме тому, на сьогодні постала нагальна необхідність створення якісних та ефективних адміністративно-правових засад здійснення діяльності вказаним органом державної влади взагалі, та у сфері забезпечення прав громадян зокрема.

Справедливим буде відзначити, що окремі проблемні аспекти діяльності митних органів України вже неодноразово потрапляли у поле зору різних науковців. Зокрема цій проблематиці приділяли увагу: А.В. Андрушко, В.С. Бігун, І.К. Білодід, Я.М. Буздуган, М.М. Бурбика, Д.В. Веденєєв, О.П. Віхров, Ю.В. Гаруст, О.П. Гребельник, О.Г. Гуменюк, Л.М. Давиденко, С.Ф. Денисюк, М.М. Дорош, А.А. Дубіна, Ю.О. Загуменна, В.В. Книш, В.Ю. Кобринський, О.А. Коваль, О.В. Комаров, В.Т. Комзюк, В.Т. Комзюк, М.А. Кривоніс, І.П. Кушнір, А.С. Мордовцев, О.Є. Найдєнко, В.М. Олійник, В.В. Пацкан, С.М. Перепьолкін, Т.О. Пікуля, О.В. Прієшкіна, В.І. Риндюк, Б.І. Старуха, О.Я. Стойко, Р.С. Тихий, О.К. Ткачова, О.П. Угровецький, В.І. Фелик, Б.Ю. Химан, В.І. Цопкан, В.В. Ченцов, М.Ю. Яковчук та багато інших. Дійсно, вказані вище науковці зробили вагомий внесок у розвиток митної справи взагалі та у діяльність митних органів нашої держави зокрема. Однак при цьому, слід відзначити, що питання забезпечення прав громадян органами ДМС розглядалось лише поверхнево, в розрізі окремих проблематик. Крім того, у зв'язку із реформуванням митних та податкових органів в Україні, більшість наукових розробок вже частково або повністю втратили свою актуальність.

Таким чином, необхідність вдосконалення діяльності митних органів взагалі, та в частині забезпечення прав громадян зокрема, недосконалість відповідного законодавства, а також відсутність комплексних доктринальних досліджень в окресленому напрямку, обумовлюють актуальність та своєчасність представленого дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Обраний напрям дисертаційного дослідження, його зміст і ключові положення відповідають основним завданням Стратегії сталого розвитку "Україна - 2020" (Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015); Програмі діяльності Кабінету Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України від 29.09.2019 р. № 849); Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 р. № 142-р.). Дисертаційне дослідження здійснено відповідно до планів науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає у тому, щоб на підставі опрацювання наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства України та практики його реалізації, визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також надати пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення відповідного законодавства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- здійснити історико-правовий аналіз забезпечення прав громадян в діяльності митних органів;
- визначити сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів;
- встановити яке місце посідають органи Державної митної служби України в системі суб'єктів забезпечення прав громадян в Україні;
- надати характеристику правовим засадам забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та визначити місце серед них норм адміністративного права;
- окреслити коло принципів забезпечення прав громадян митними органами України;
- охарактеризувати форми та методи забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України;
- розкрити організаційно-правові засади взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері у сфері забезпечення прав громадян;
- узагальнити зарубіжний досвід забезпечення прав громадян митними органами та запропонувати можливості його використання в Україні;
- окреслити шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів;
- запропонувати шляхи вирішення організаційних проблем забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають в процесі здійснення діяльності ДМС із забезпечення прав громадян.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Методи дослідження. В роботі використано широкий спектр методів наукового пізнання, які базуються на діалектичному підході до досліджених явищ і процесів. Так, *історико-оглядовий та хронологічно-проблемний* методи було використано під час здійснення історико-правового аналізу забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 1.1). За допомогою *семантичного* методу вдалось визначити сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 1.2). При визначенні місця органів Державної митної служби в системі органів державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні було використано *дедуктивний* метод (підрозділ 1.3). Метод *документального аналізу* було використано під час дослідження правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та при визначенні місця серед них норм адміністративного права (підрозділ 2.1), а також при розгляді організаційно-правових засад взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері у сфері забезпечення прав громадян (підрозділ 2.4). За допомогою *системно-структурного* методу та методу *аналізу* було визначено та охарактеризовано: а) принципи забезпечення прав громадян митними органами України (підрозділ 2.2), та б) форми та методи забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України (підрозділ 2.3). *Порівняльно-правовий* метод та метод абстрагування було використано під час узагальнення зарубіжного досвіду забезпечення прав громадян митними органами (підрозділ 3.1), а також при окресленні шляхів удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів (підрозділ 3.2) та при визначенні організаційних проблем забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України (підрозділ 3.3). Використання окреслених загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання дозволило провести змістовний аналіз адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Нормативно-правовою основою дисертаційного дослідження є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, а також закони та підзаконні нормативні акти, в яких прямо чи опосередковано визначаються адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. *Інформаційну та емпіричну базу* дисертаційного дослідження склали узагальнення практичної діяльності органів Державної митної служби України, політико-правова публіцистика, довідкові видання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є однією із перших спроб, після утворення Державної митної служби України, комплексно, на основі використання сучасних методів наукового пізнання та існуючих нині наукових здобутків, визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних

органів, а також на основі опрацювання найбільш позитивного зарубіжного досвіду та аналізу діючого українського законодавства, розробити відповідні пропозиції і рекомендації щодо його вдосконалення. Основні наукові положення, які виносяться на захист, такі:

вперше:

- надано авторське визначення поняття «забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» з одночасним виокремленням його найбільш характерних особливостей, серед яких серед яких названо: нормативну визначеність даного виду діяльності; наявність юридичного підґрунтя (правових принципів); структурованість; об'єднання регуляторного та реакційного юридичного інструментарію впливу; реалізація даного виду правового забезпечення здійснюється на всіх рівнях діяльності митних органів;

- під взаємодією митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян запропоновано розуміти засновану на нормах чинного законодавства спільну, взаємоузгоджену діяльність відповідних суб'єктів, яка спрямована на досягнення єдиної мети, яка полягає у забезпеченні захисту та належної реалізації законних прав та інтересів громадян. Взаємодія відображає рівень впливу кожного суб'єкта одне на одного, окрім того за її допомогою вбачається можливим поєднати можливості, методи та засоби різних органів державної влади, що дозволяє якісніше та оперативніше вирішити поставлені перед ними завдання у конкретній сфері суспільних відносин;

- обґрунтовано необхідність на законодавчому рівні, зокрема в «Положенні про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» закріпити, що однією із ключових функцій органів Державної митної служби України є «захист прав та свобод громадян України». Підкреслено, що після повноцінного вступу нашої держави до ЄС, слід доповнити це положення фразою: «..., а також забезпечення безпеки і захисту інтересів Європейського Союзу та його громадян»;

удосконалено:

- науковий підхід до періодизації етапів становлення та розвитку правових засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, у зв'язку з чим виокремлено та охарактеризовано шість таких основних етапів;

- обґрунтування наукової думки про необхідність розробки та запровадження положення «Про порядок взаємодії органів Державної митної служби України з Державною прикордонною службою України», а також «Про порядок взаємодії Державної митної служби України та Державної податкової служби України». Адже саме взаємодія з цими органами державної влади, як показала практика, має пріоритетне та важливе стратегічне значення для Державної митної служби України у сфері забезпечення прав громадян;

- напрямки вирішення проблеми корупції в митних органах, до яких віднесено: створення належних організаційних умов для здійснення ефективного внутрішнього контролю в митних органах; підвищення рівня економічних та соціальних гарантій проходження служби в органах ДМС. Зокрема, запропоновано покращити систему заохочень службовців, а також вирішити наявні проблемні

питання щодо відповідальності працівників митних органів; збільшення рівня незалежності митних органів задля зниження політичного впливу на них; створення ефективної організаційно-управлінської структури, яка б дозволила уникнути дублювання повноважень окремих службовців. Крім того, вона повинна передбачати уникнення надмірного зростання кількості управлінців;

- поняття «система органів державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні», під яким запропоновано розуміти сукупність самостійних державних відомств, створених та функціонуючих відповідно до Конституції та законодавства нашої держави, які провадять взаємну, спільну діяльність щодо забезпечення прав і законних інтересів людини і громадянина у різних сферах суспільного життя;

- перелік форм забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України, які слід закріпити на законодавчому рівні. До відповідних форм віднесено: нормотворчу, правозастосовну, виховну, правоохоронну, правозахисну та організаційну;

дістало подальшого розвитку:

- наукова думка про те, що законодавець здійснив вірно відійшовши від світової тенденції об'єднання митних та податкових органів. Адже створення Державної податкової та Державної митної служби дозволяє кожному відомству зосередити свої зусилля на вузькій сфері, що сприятиме підвищенню рівня законності та правопорядку у державі взагалі, та у митній сфері зокрема;

- теза про те, що міжнародне співробітництво слід розглядати як один із важливих способів забезпечення прав громадян митними органами. Це пояснюється тим, що: по-перше, здійснюючи відповідну співпрацю митні органи України мають можливість використовувати досвід інших країн, особливо щодо підвищення стандартів захисту прав та свобод громадян; по-друге, створити додаткові гарантії як для діяльності митних органів України та їх посадових осіб взагалі, так і для інших учасників митних правовідносин зокрема; по-третє, міжнародне співробітництво створює соціально-економічні та політичні умови для розвитку української держави;

- перелік напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів;

- твердження, що з метою вдосконалення кадрового забезпечення діяльності митних органів слід: покращити якість первинної підготовки працівників ДМС з орієнтацією на практичний бік підготовки; здійснювати регулярний обмін досвідом між органами ДМС та іншими відомствами; створити умови для професійного зростання працівників ДМС (підвищення кваліфікації), а також забезпечити їм реальну можливість для кар'єрного зростання; вдосконалити систему матеріально та морального заохочення державних службовців до належного виконання своїх посадових обов'язків; забезпечити належний соціальний захист працівників ДМС та їх сімей, що дозволить суттєво знизити корупційні ризики.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації пропозиції і висновки можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для проведення подальших науково-методологічних розробок присвячених удосконаленню адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності ДМС, а також для підготовки службовців митних органів дитини (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчості* – при розробці рекомендацій та пропозицій щодо удосконалення законодавства, яке визначає адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів;

– *практичній діяльності* – для покращення діяльності органів Державної митної служби України;

– *освітньому процесі* – при підготовці методичних матеріалів та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право» та «Митне право» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних та національних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах: «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 2016 р.), «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (м. Запоріжжя, 2017 р.), «Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя» (м. Дніпро, 2018 р.).

Структура дисертації обумовлена метою й задачами дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 228 сторінок. Список використаних джерел складається із 325 найменування і займає 33 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційного дослідження, вказується зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, відзначається її відповідність державним Стратегіям та Концепціям, окреслюються мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, апробація дисертаційної роботи, структура дисертації та загальна кількість публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади забезпечення прав громадян митними органами України» складається з трьох підрозділів в яких здійснюється історико-правовий аналіз забезпечення прав громадян в діяльності митних органів; визначається сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів; встановлюється місце органів Державної митної служби в системі органів державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні.

У підрозділі 1.1 «Історико-правовий аналіз забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» перш за все акцентується увага на тому, що історико-

правовий аналіз забезпечення прав громадян в діяльності митних органів на сьогоднішній день в юридичній літературі належним чином не проводився. В більшості випадків дане питання ставало частиною історично спрямованих наукових розробок історії України загалом або генези митних органів зокрема.

Узагальнено наукові погляди вчених щодо періодизації розвитку митних органів в Україні, на основі чого запропоновано авторське бачення історичних етапів розвитку забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. Зокрема було виділено 6 ключових етапів: 1) зародження системи митних органів в світі та на території сучасної України (до IX століття); 2) діяльність митних органів Київської Русі та значення прав людини в діяльності останніх (IX – XIII століття); 3) права людини та механізми їх забезпечення в діяльності митних органів за часів козацтва (XIV – початок XVIII століття); 4) особливості роботи та забезпечення прав громадян митними органами «Імперської доби» (XVIII – початок XX століття); 5) забезпечення прав громадян в діяльності митних органів у радянський період (початок – 90-ті роки XX століття); 6) сучасний період розвитку митних органів та механізмів забезпечення прав громадян в їх роботі (90-ті роки XX століття – по теперішній). Здійснено змістовну характеристику кожного етапу.

Акцентовано увагу, що протягом всієї історії розвитку суспільства, питання забезпечення прав громадян в діяльності митних органів послідовно нарощувало свою важливість та значимість, що виражалось у прийнятті в різні часи нормативно-правових актів, положення яких в тій чи іншій спосіб закріплювали права та обов'язки окремих верст населення, громадян або представників іноземних держав у митних правовідносинах.

У підрозділі 1.2 «Сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» розглядаються наукові підходи щодо визначення поняття «забезпечення», на основі чого встановлено, що цей термін означає активну діяльність, спрямовану на створення сприятливих умов існування та функціонування чогось, певного об'єкту. Обґрунтовано наукову позицію з приводу того, що необхідно відрізнити категорії «правове забезпечення» та «правове регулювання».

Досліджено теоретичні підходи щодо визначення поняття «забезпечення прав громадян», на основі чого встановлено, що забезпечення прав громадян в діяльності митних органів на сьогоднішній день має лише часткове окреслення у наукових джерел, водночас, ґрунтовного освітлення усієї глибини змісту та особливостей цієї проблематики наразі в доктринальній сфері немає.

Запропоновано авторське тлумачення терміну «забезпечення прав громадян в діяльності митних органів», під яким запропоновано розуміти відповідний напрям діяльності митних органів України в особі їх уповноважених представників, який виражається у нормативно встановленій системі заходів, засобів, методів, реалізацію яких направлено на недопущення будь-якого роду порушень прав громадян в діяльності митних органів, створення оптимальних та найбільш сприятливих умов за яких можливість появи подібних порушень буде максимально низькою, а також, у разі потреби, відновлення прав та законних інтересів громадян. Окреслено особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

У підрозділі 1.3 «Місце органів Державної митної служби в системі суб'єктів забезпечення прав громадян в Україні» перш за все відзначено, що аналізуючи органи державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні, необхідно взяти до уваги характерну особливість – системність вказаної групи відомств.

Узагальнюються наукові підходи щодо визначення поняття «система», на основі чого встановлено, що система органів державної влади, що відповідають за забезпечення та реалізацію прав громадян в Україні – це сукупність самостійних державних відомств, створених та функціонуючих відповідно до Конституції та законодавства нашої держави, які провадять взаємну діяльність щодо забезпечення прав і законних інтересів людини і громадянина у різних сферах суспільного життя.

Наголошено, що ДМС займає особливе місце у відповідній системі суб'єктів забезпечення прав громадян, оскільки відповідно до норм чинного законодавства саме дане відомство забезпечує права і свободи громадян в межах покладених на службу обов'язків та повноважень, зокрема в рамках контролю правильності митної діяльності, боротьби з контрабандою та іншими порушеннями з питань державної митної справи, порушень митних правил, взаємодії з іншими органами державної влади з питань, які відповідають напряму роботи Держмитслужби. Таким чином, саме ДМС, як правоохоронний орган, виступає безпосереднім суб'єктом забезпечення прав громадян нашої держави та законних інтересів людини загалом, а також в сфері державної митної справи зокрема.

Розділ 2 «Адміністративно-правове регулювання забезпечення прав громадян митними органами України» складається з чотирьох підрозділів, в яких: надається характеристика правовим засадам забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та визначається місце серед них норм адміністративного права; окреслюється коло принципів забезпечення прав громадян митними органами України; визначаються форми та методи забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України; розглядаються організаційно-правові засади взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян.

У підрозділі 2.1 «Правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та місце серед них норм адміністративного права» запропоновано авторське визначення поняття «правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів».

Проаналізовано нормативно-правові акти, які визначають правові засади діяльності Державної митної служби України. Аргументовано, що їх найбільш доцільно розглядати в залежності від юридичної сили у такій послідовності: Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, кодифіковані акти, звичайні закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Наголошено, що на міжнародно-правовому рівні закріплюються основоположні права і свободи людини та громадянина, а також обов'язок держави щодо їх забезпечення та захисту у митній сфері. Ці документи являють собою ключові джерела діяльності як держави в цілому, так і усіх органів влади, зокрема, митних в сфері забезпечення прав людини.

На основі аналізу положень низки нормативно-правових актів, аргументовано, що норми адміністративного права займають домінуюче положення в системі вказаних правових засад через те, що останніми регулюється специфіка функціонування Державної митної служби України, встановлюються її права та повноваження, компетенція, особливості внутрішньо-структурної організації служби, а також питання використання відповідного інструментарію державно-владного впливу в сфері здійснення митної справи та забезпечення прав громадян у митних відносинах.

У підрозділі 2.2 *«Принципи забезпечення прав громадян митними органами України»*, акцентовано увагу, що поняття принципів є найбільш дослідженим саме з правової точки зору, а відтак розглянуто низку наукових позицій правників з приводу тлумачення терміну «принципи права». Враховуючи всі доктринальні позиції було встановлено, що принципи забезпечення прав громадян митними органами України – це об'єктивні, вихідні, закономірні положення, керівні ідеї правової діяльності Державної митної служби України в сфері забезпечення, дотримання, реалізації та захисту прав громадянина та людини в рамках здійснення митної справи.

Визначено та охарактеризовано наступні принципи забезпечення прав громадян митними органами України: верховенства права; законності; принцип рівності та недискримінації; принцип гуманізму; принцип взаємодії; принцип гласності та прозорості.

Підсумовано, що кожен із окреслених вище принципів несе в собі керівне начало правового регулювання у цій сфері. В сукупності вони становлять консолідовану ідею відповідно до якої будується форма роботи Державної митної служби України в аспекті дотримання та захисту основних інтересів громадян та людини в цілому, надання можливості реалізовувати їх у контексті митних відносин.

У підрозділі 2.3 *«Форми та методи забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України»* обґрунтовано, що саме форми і методи найбільш всебічно та повно відображають зміст та специфіку діяльності митних органів України щодо забезпечення прав громадян.

Запропоновано авторське визначення поняття «форми забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України». До вказаних форм було віднесено: нормотворчу, правозастосовну, виховну, правоохоронну, правозахисну та організаційну форми. Акцентовано увагу, що форми нерозривно пов'язані із методами здійснення відповідної діяльності.

Розкрито сутність методів забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України. Відзначено, що методи забезпечення прав громадян митними органами найбільш доцільно поділити на дві великі групи: 1) загальні методи: метод переконання; метод примусу; метод владних приписів; метод дозволу; метод заборон; та 2) спеціальні методи: метод превенції правопорушень у митній сфері; метод прийняття та розробки управлінських рішень; методу надання допомоги особі, що потрапила у важку життєву ситуацію; кадровий метод.

Обстоюється позиція, що і на законодавчому і на доктринальному рівні повинна проводитись постійна робота з пошуку нових форм та методів здійснення відповідної діяльності органами ДМС, що беззаперечно, є запорукою для подальшого покращення якості та ефективності забезпечення прав і свобод громадян у митній сфері.

У підрозділі 2.4 «Правові засади взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян» обґрунтовано, що незважаючи на те, що органи Державної митної служби України наділені досить широким колом повноважень, спрямованих на забезпечення прав громадян, втім вони не в змозі самотійно виконати всі завдання, які стоять перед ним в окресленій сфері, а тому особливого значення набуває взаємодія ДМС з іншими правоохоронними органами.

Визначено поняття «взаємодія митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян». Підкреслено, що взаємодія відображає рівень впливу кожного суб'єкта одне на одного, окрім того за її допомогою вбачається можливим поєднати можливості, методи та засоби різних органів державної влади, що дозволяє якісніше та оперативніше вирішити поставлені перед ними завдання у конкретній сфері суспільних відносин.

Обґрунтовано, що найбільш доцільно питання взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами у сфері забезпечення прав громадян розглядати в залежності від рівня такої співпраці. До відповідних рівнів було віднесено: міжнародний та державний. Визначено специфіку організації взаємодії ДМС з Державною прикордонною службою України та Державною податковою службою України. Обстоюється наукова позиція з приводу того, що на сьогоднішній день створення організаційно-правових засад забезпечення ефективної взаємодії органів ДМС з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян має бути одним із пріоритетних напрямків діяльності законодавця та митних органів.

Наголошено, що у зв'язку із повним реформуванням митних органів, нагальною є необхідність розробки нових підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали порядок взаємодії ДМС з Державною податковою службою та Державною прикордонною службою України.

Розділ 3 «Напрями удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів України» складається з трьох підрозділів, в яких узагальнюється зарубіжний досвід забезпечення прав громадян митними органами та визначаються можливості його використання в Україні; окреслюються шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів; визначаються організаційні проблеми забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід забезпечення прав громадян митними органами та можливості його використання в Україні» перш за все акцентовано увагу на тому, що дослідження зарубіжного досвіду має важливе значення з точки

зору пошуку нових шляхів вирішення наявних проблем у сфері забезпечення прав громадян митними органами в нашій країні.

Опрацьовано досвід провідних країн Європи та Світу (Великобританії, Німеччини, Франції, США) щодо забезпечення прав громадян митними органами. Акцентовано увагу, що на відміну від більшості провідних держав де спостерігається тенденція до об'єднання митних та податкових органів, Україна пішла дещо іншим шляхом, розділивши вказані відомства. Узагальнено досвід низки посткомуністичних держав (Польщі, Латвії, Литви, Естонії та Грузії). Підкреслено, що досягнення у сфері протидії корупції в окреслених країнах (зокрема Грузії), беззаперечно, слід вважати одним із найважливіших здобутків, та однією із ключових гарантій забезпечення прав та свобод громадян митними органами.

Визначено найбільш позитивний досвід зарубіжних держав у сфері забезпечення прав митними органами, який слід використати українському законодавцю при удосконаленні вітчизняного законодавства у зазначеній сфері. Запропоновано до запозичення такий досвід: необхідність зміни повноваження органів ДМС зокрема в частині підвищення якості та ефективності надання адміністративних послуг останніми; на законодавчому рівні необхідно закріпити положення про те, що однією із ключових функцій органів Державної митної служби України є безпосередньо захист громадян України. А після повноцінного вступу нашої держави до ЄС, доповнити це положення, фразою: «...а також забезпечення безпеки і захисту інтересів Європейського Союзу та його громадян»; необхідним є дотримання балансу між митним контролем і сприянням законній торгівлі; удосконалення заходів із протидії корупції в митних органах української держави; важливо значно спростити, а також гармонізувати та стандартизувати існуючі на сьогодні митні процедури в Україні; необхідно переглянути кадрову політику органів Державної митної служби України, зокрема слід висувати більш жорсткі вимоги до кандидатів на відповідну посаду, зокрема щодо їх професійної та психологічної підготовки.

У підрозділі 3.2 «Шляхи удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» досліджено наукові позиції з приводу розуміння поняття «законодавство» та «адміністративне законодавство». Обґрунтовано, що недосконалість адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів перш за все пов'язано із наявністю прогалин в ньому. З'ясовано, що в рамках представленого дисертаційного дослідження, найбільш дієвим є такий спосіб подолання прогалин, як усунення, через здійснення нормотворчої діяльності.

Узагальнюється пропозиції щодо вирішення існуючих проблем у сфері забезпечення прав митними органами. Звернено увагу на той факт, що на сьогодні більшість нормативно-правових актів (зокрема Концепцій та Стратегій) було розроблено ще до реформування Державної фіскальної служби, а тому вони практично не враховують таку реструктуризацію та тих змін в діяльності Державної митної служби, які були передбачені Положенням «Про Державну митну службу України». Запропоновано авторське бачення шляхів удосконалення

адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

У підрозділі 3.3 «Шлях вдосконалення організаційних засад забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України» підкреслено, що саме від організаційних аспектів діяльності Державної митної служби України на пряму залежить ефективність функціонування цього відомства та робота кожного окремого службовця, а як результат і стан забезпечення прав громадян у цій сфері.

На основі аналізу наукових поглядів вчених акцентовано увагу на тому, що організація діяльності органів Державної митної служби України передбачає створення умов неправового характеру, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування вказаного органу державної влади. Підкреслено, що саме належна організація є своєрідним «матеріальним підґрунтям» для роботи досліджуваного центрального органу виконавчої влади.

Спираючись на практику діяльності митних органів, встановлено, що основними організаційними проблемами забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України є: 1) неякісне кадрове забезпечення органів ДМС; 2) високий рівень корумпованості митних органів; 3) проблеми управлінського характеру, наявність яких обумовлена декількома факторами: по-перше, невеликим досвідом управлінської роботи переважної більшості керівників ДМС; по-друге, свідомою відмовою від використання новітніх управлінських технологій та методів; 4) недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності органів Державної митної служби України; 5) неякісне інформаційне забезпечення органів ДМС; 6) недосконалість механізму здійснення громадського контролю за діяльністю органів Державної митної служби України. Окреслено можливі шляхи вирішення відповідних проблем.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, яке полягає в з'ясуванні сутності та особливостей адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також в аналізі існуючих недоліків, розробленні конкретних практичних пропозицій і наукових рекомендацій щодо розвитку й удосконалення відповідного законодавства. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Виокремлено наступні історичні етапи становлення та розвитку забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а саме: 1) зародження системи митних органів в світі та на території сучасної України (до IX століття нашої ери) – формування зародків митної діяльності на території Стародавнього сходу, в містах-державах Причорномор'я та окремих землях сучасної України. Механізмів забезпечення прав людини в діяльності митників окресленого періоду практично не існувало, адже ключовою ціллю було отримання найвищої вигоди для конкретного міста або держави з торгових платежів; 2) IX – XIII століття (період існування Київської Русі), - приймаються перші нормативно-правові акти, які були

спрямовані на врегулювання митної сфери. Фактично саме у цей час відбувається перше законодавче закріплення прав громадян у митній галузі; 3) права людини та механізми їх забезпечення в діяльності митних органів за часів козацтва (XIV – початок XVIII століття) – відбувається розвиток митної діяльності, розширюються гарантії дотримання прав людини у митній галузі; 4) XVIII – початок XX століття (Імперська доба). Формування правової бази та організаційної системи митних органів в Російській Імперії. Вперше на законодавчому рівні закріплено гарантії забезпечення прав людини у митній галузі. Однак при цьому проголошені гарантії здебільшого носили суто формальний характер і на практиці, зазвичай, ігнорувались; 5) забезпечення прав громадян в діяльності митних органів у радянський період (початок – 90-ті роки XX століття) – формування та розвиток радянської митниці, створення кодифікованої нормативно-правової бази в даній сфері. Відбувається поступове розширення прав громадян у митній галузі, однак при цьому дієвого механізму їх практичної реалізації фактично не існувало; 6) сучасний період розвитку митних органів та механізмів забезпечення прав громадян в їх роботі (90-ті роки XX століття – по теперішній час) – активний розвиток митної справи та механізмів забезпечення прав громадян в роботі митних органів за часів незалежності України.

2. Визначено, поняття «забезпечення прав громадян в діяльності митних органів», як напрям діяльності митних органів держави, який виражений у нормативно-встановленій системі заходів, засобів, методів, реалізацію яких направлено на недопущення будь-якого роду порушень прав громадян в діяльності митних органів, створення найбільш сприятливих та оптимальних умов за яких ймовірність виникнення подібних порушень буде максимально низький, а також, у разі потреби, відновлення прав та законних інтересів громадян. До ключових особливостей забезпечення прав громадян в діяльності митних органів віднесено: нормативна визначеність даного виду діяльності; наявність юридичного підґрунтя (правових принципів); структурованість; об'єднання регуляторного та реакційного юридичного інструментарію впливу; здійснюється всіма підрозділами митних органів незалежно від їх основного функціонального призначення.

3. Встановлено, що система державних суб'єктів забезпечення прав громадян в Україні – це сукупність самостійних державних відомств, створених та функціонуючих відповідно до Конституції та законодавства нашої держави, які провадять взаємну діяльність щодо забезпечення прав і законних інтересів людини і громадянина у різних сферах суспільного життя. Вказана система включає в себе органи влади до яких слід віднести: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, а також Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, місцеві державні адміністрації, правоохоронні органи, одним з яких є Державна митна служба України. Остання забезпечує права і свободи громадян в межах покладених на службу обов'язків та повноважень, зокрема в рамках контролю правильності митної діяльності, боротьби с контрабандою та іншими порушеннями з питань державної митної справи, порушень митних правил, взаємодії з іншими органами державної влади з питань, які відповідають напряму роботи Держмитслужби. Доведено, що Державна митна служба України, як

правоохоронний орган, виступає безпосереднім суб'єктом забезпечення прав громадян нашої держави та законних інтересів людини загалом, а також в сфері державної митної справи зокрема.

4. Визначено поняття «правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів» – це група офіційних юридичних документів, законів та підзаконних актів, нормами яких регулюються правовідносини пов'язані із забезпечення прав громадян в роботі Державної митної служби України. Обстоюється позиція, відповідно до якої норми адміністративного права займають домінуюче положення в системі вказаних правових засад через те, що останніми регулюється специфіка функціонування Державної митної служби України, встановлюються її права та повноваження, компетенція, особливості внутрішньо-структурної організації служби, а також питання використання відповідного інструментарію державно-владного впливу в сфері здійснення митної справи та забезпечення прав громадян у митних відносинах.

5. Доведено, що принципи забезпечення прав громадян митними органами України – це об'єктивні, вихідні, закономірні положення, керівні ідеї правової діяльності Державної митної служби України в сфері забезпечення, дотримання, реалізації та захисту прав громадянина та людини в рамках здійснення митної справи. До цих принципів віднесено: принцип верховенства права; принцип законності; принцип рівності та недискримінації; принцип гуманізму; принцип взаємодії; принцип гласності та прозорості.

6. Констатовано, що під формами забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України слід розуміти зовнішній вираз діяльності відповідного центрального органу виконавчої влади, що проявляється у вчиненні дій різноманітного характеру, які спрямовані на те, щоб створити організаційні та правові умови для забезпечення та реалізації прав та свобод громадян у митній сфері. До відповідних форм віднесено: нормотворчу, правозастосовну, виховну, правоохоронну, правозахисну та організаційну форми.

З'ясовано, що під методами забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України слід розуміти сукупність законодавчо визначених способів та прийомів, які можуть використовувати митні органи з метою створення умов правового та організаційного характеру, які сприятимуть ефективному та якісному забезпеченню прав та свобод осіб у митній справі. Відзначено, що методи забезпечення прав громадян митними органами найбільш доцільно поділити на дві великі групи: 1) загальні методи: метод переконання; метод примусу; метод владних приписів; метод дозволу; метод заборон; та 2) спеціальні методи: метод превенції правопорушень у митній сфері; метод прийняття та розробки управлінських рішень; методу надання допомоги особі, що потрапила у важку життєву ситуацію; кадровий метод.

Наголошено, що і на законодавчому і на доктринальному рівні повинна здійснюватись постійна робота у пошуку нових форм та методів здійснення такої діяльності, що беззаперечно є запорукою для подальшого покращення якості та ефективності забезпечення прав і свобод громадян у митній сфері. Адже форми відображають зовнішній зміст діяльності із забезпечення прав громадян органами

Державної митної служби України, а методи вказують на те, у який спосіб та через використання яких засобів досягається кінцевий результат такої діяльності.

7. З'ясовано, що на сьогоднішній день створення організаційно-правових засад забезпечення ефективної взаємодії органів ДМС з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян має бути одним із пріоритетних напрямків діяльності законодавця та митних органів. Це пояснюється тим, що: по-перше, органи ДМС фактично не в змозі самотійно повною мірою створити всі необхідні організаційні та правові умови для того, щоб забезпечити права громадян взагалі та у митній сфері зокрема; по-друге, інші органи державної влади також активно використовують співпрацю з ДМС в процесі реалізації власної правоохоронної функції; по-третє, саме під час взаємодії кожен із органів державної влади може використати наявні у них специфічні інструменти, які дають змогу захистити та забезпечити належну реалізацію прав громадян взагалі, та у митній сфері зокрема. Наголошено, що у зв'язку зі створенням Державної митної служби та виокремленням її зі складу ДФС, нагальною є необхідність розробки нових підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали порядок взаємодії ДМС з Державною податковою службою України та Державною прикордонною службою України.

8. Обґрунтована доцільність використання позитивного досвіду провідних країн Європи щодо забезпечення прав громадян у митній сфері, зокрема: необхідно змінити коло повноважень органів ДМС зокрема в частині підвищення якості та ефективності надання адміністративних послуг; необхідно на законодавчому рівні закріпити положення про те, що однією із ключових функцій органів Державної митної служби України є безпосередньо «захист громадян України», а після повноцінного вступу нашої держави до ЄС, доповнити це положення, фразою: «...а також забезпечення безпеки і захисту інтересів Європейського Союзу та його громадян»; необхідно збалансувати митний контроль та сприяння законній торгівлі; слід удосконалити заходи із протидії корупції в митних органах; значно спростити, а також гармонізувати та стандартизувати існуючі на сьогодні митні процедури в Україні; необхідно переглянути кадрову політику органів Державної митної служби України, зокрема слід висувати більш жорсткі вимоги до кандидатів на відповідну посаду, зокрема щодо їх професійної та психологічної підготовки.

9. З метою вдосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів запропоновано: 1) розробити дієву концепцію подальшого розвитку митних органів України, з чітким визначенням мети, завдань та напрямків їх реформування; тощо; 2) вдосконалити правові засади взаємодії ДМС з іншими правоохоронними органами шляхом розробки та запровадження «Порядку взаємодії органів Державної митної служби України з Державною прикордонною службою України», а також «Порядку взаємодії Державної митної служби України та Державної податкової служби України»; 3) переглянути вимоги, які ставлять до кандидатів на службу в ДМС, слід також вдосконалити їх первинну та подальшу підготовку; 4) покращити митні процедури; 5) розширити перелік повноважень ДМС в контексті реалізації нею функцій, які пов'язані із забезпечення прав громадян та посилити

відповідальність органів ДМС та їх посадових за невиконання та/або неналежне виконання своїх обов'язків в окресленій сфері суспільних відносин; 6) створити сприятливі правові основи для запровадження новітніх управлінських технологій в діяльність ДМС; 7) розширити права інших учасників митних правовідносин, зокрема в частині оскарження дій/бездіяльності митних органів; 8) підвищити рівень державних гарантій діяльності ДМС та інших учасників митних правовідносин.

10. Акцентовано увагу, що організація діяльності органів Державної митної служби України передбачає створення умов неправового характеру, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування вказаного органу державної влади. Саме належна організація є своєрідним «матеріальним підґрунтям» для роботи досліджуваного центрального органу виконавчої влади. Встановлено, що ключовими організаційними проблемами забезпечення прав громадян органами Державної митної служби які слід вирішити в першу чергу є: 1) неякісне кадрове забезпечення органів ДМС; 2) високий рівень корумпованості митних органів; 3) проблеми управлінського характеру, наявність яких обумовлена декількома факторами: по-перше, невеликим досвідом управлінської роботи переважної більшості керівників ДМС; по-друге, свідомою відмовою від використання новітніх управлінських технологій та методів; 4) недостатнє фінансове та матеріально-технічне забезпечення діяльності органів Державної митної служби України; 5) неякісне інформаційне забезпечення органів ДМС; 6) недосконалість механізму здійснення громадського контролю за діяльністю органів Державної митної служби України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Квашин В. Ю. Організаційні проблеми забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. Вип. 50. Т. 4. С. 144–149.
2. Квашин В.Ю. Опыт стран Европы по обеспечению прав граждан таможенными органами и возможности его использования в Украине. *Право и политика*. 2018. № 2. С. 119–125. (Кыргызская Республика).
3. Квашин В. Ю. До проблеми взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері забезпечення прав громадян. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 4. С. 129–134.
4. Квашин В. Ю. До проблеми визначення напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4. С. 189–193.
5. Квашин В. Ю. До характеристики принципів забезпечення прав громадян митними органами України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 5. С. 133–138.
6. Квашин В. Ю. К проблеме определения форм обеспечения прав граждан органами Государственной таможенной службы Украины. *Право и Закон*. 2019. № 1. С. 123–128. (Кыргызская Республика).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Квашин В. Ю. До проблеми кадрового забезпечення органів державної митної служби України. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8–9 лип. 2016 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2016. С. 82–84.

8. Квашин В. Ю. Історико-правовий аналіз функціонування митних органів в Україні за часів існування Київської Русі. *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 27–28 жовт. 2017 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2017. С. 78–81.

9. Квашин В. Ю. Проблема корупції в органах державної митної служби України. *Становлення громадянського суспільства в Україні: нормативно-правове підґрунтя*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 4–5 трав. 2018 р.). Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 64–66.

АНОТАЦІЯ

Квашин В. Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2019.

Дисертацію присвячено актуальній проблематиці – вдосконаленню адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та особливостей адміністративно-правових засад забезпечення прав громадян в діяльності митних органів, а також розробці відповідних пропозицій і рекомендацій щодо їх вдосконалення. Здійснюється історико-правовий аналіз забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. Визначаються сутність, зміст та особливості забезпечення прав громадян в діяльності митних органів. Встановлюється Державної митної служби в системі суб'єктів забезпечення прав громадян в Україні. Надається характеристика правовим засадам забезпечення прав громадян в діяльності митних органів та визначається місце серед них норм адміністративного права. Окреслюється коло принципів забезпечення прав громадян митними органами України. Надається характеристика формам та методам забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України. Розглядаються організаційно-правові засади взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами України у сфері у сфері забезпечення прав громадян. Узагальнюється зарубіжний досвід забезпечення прав громадян митними органами та визначаються можливості його використання в Україні. Окреслюються шляхи удосконалення адміністративного законодавства, яке визначає правові засади забезпечення прав громадян в діяльності митних органів.

Визначаються організаційні проблеми забезпечення прав громадян органами Державної митної служби України.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, забезпечення, права громадян, митні органи, Державна митна служба України, принципи, форми, методи, взаємодія, зарубіжний досвід, прогалини в законодавстві, адміністративне законодавство.

АННОТАЦІЯ

Квашин В. Ю. Административно-правовые основы обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2019.

Диссертация посвящена актуальной проблематике – совершенствованию административно-правовых основ обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. В диссертации приведено теоретическое обобщение и новое решение научной задачи, которая заключается в определении сущности и особенностей административно-правовых основ обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов, а также разработке соответствующих предложений и рекомендаций по их совершенствованию. Осуществляется историко-правовой анализ обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. Отмечено, что на протяжении всей истории развития общества, вопросы обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов последовательно наращивали свою важность и значимость, что выразилось в принятии в разное время нормативно-правовых актов, положения которых в той или иной степени закрепляли права и обязанности отдельных слоев населения в данной сфере. Определяется сущность, содержание и особенности обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. Обосновано, что это важное направление деятельности таможенных органов государства, которое выражается в нормативно установленной системе мер, средств, методов, реализация которых направлена на недопущение любого рода нарушений прав граждан в деятельности таможенных органов, а также в создании наиболее благоприятных и оптимальных условий при которых вероятность возникновения подобных нарушений будет максимально низкой. Устанавливается, какое место занимают органы Государственной таможенной службы в системе органов государственной власти, отвечающих за обеспечение и реализацию прав граждан в Украине. Подчеркивается, что именно органы ГТС являются ключевым субъектом обеспечения прав, свобод и интересов граждан в таможенной сфере. Предоставляется характеристика правовых основ обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. Доказано, что именно нормы административного права занимают доминирующую роль в системе соответствующих правовых основ, поскольку именно с их помощью регулируются

отношения, связанные с осуществлением государственной деятельности, распределением компетенции между государственными органами, правовой статус последних и т.д. Очерчивается круг и предоставляется характеристика принципам обеспечения прав граждан таможенными органами Украины. Отмечается, что в совокупности данные принципы составляют консолидированную идею, в соответствии с которой строится работа Государственной таможенной службы Украины в аспекте соблюдения и защиты основных интересов граждан и человека в целом, а также в таможенной сфере, в частности. Представляется характеристика форм и методов обеспечения прав граждан органами Государственной таможенной службы Украины. Обосновано, что и законодатель, и ученые должны осуществлять постоянную работу по поиску современных форм и методов обеспечения прав граждан таможенными органами. Рассматриваются организационно-правовые основы взаимодействия таможенных органов с другими правоохранительными органами Украины в сфере обеспечения прав граждан. Подчеркивается необходимость законодательного урегулирования совместной деятельности органов ГТС с Пограничной службой Украины и Государственной налоговой службой Украины. Обобщается зарубежный опыт обеспечения прав граждан таможенными органами и определяются возможности его использования в Украине. Отмечено, что Украина сделала правильный шаг, отказавшись от мировой практики объединения полномочий таможенных и налоговых органов, поскольку это дает им реальную возможность сосредоточиться непосредственно на выполнении своих специфических задач. Описываются пути совершенствования административного законодательства, которое определяет правовые основы обеспечения прав граждан в деятельности таможенных органов. Установлено, что наиболее приоритетным способом совершенствования соответствующего законодательства является постоянная нормотворческая работа, которая должна включать как принятие новых нормативно-правовых актов, так и совершенствование уже существующих. Определяются организационные проблемы обеспечения прав граждан органами Государственной таможенной службы Украины. Отмечено, что все существующие на сегодня проблемы в данной сфере не являются не решаемыми, однако законодатель должен подойти к этому вопросу более основательно, особенно в контексте нынешнего реформирования таможенных органов.

Ключевые слова: административно-правовые основы, обеспечение, права граждан, таможенные органы, Государственная таможенная служба Украины, принципы, формы, методы, взаимодействие, зарубежный опыт, пробелы в законодательстве, административное законодательство.

SUMMARY

Kvashyn V. Yu. Administrative and Legal Principles of Guaranteeing Civil Rights within the Activities of Customs Agencies. – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

Thesis on the degree of Candidate of Juridical Science (PhD), specialty 12.00.07 "Administrative Law and Process; Finance Law; Information Law". – Scientific Research Institute of Public Law, Kyiv, 2019.

The dissertation is focused on the relevant issue – improvement of administrative and legal principles of guaranteeing civil rights within the activity of customs agencies. The author of the dissertation has provided theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which consists in defining the nature and features of administrative and legal principles of guaranteeing civil rights within the activities of customs agencies, as well as in developing appropriate propositions and recommendations for their improvement. Historical and legal analysis of guaranteeing civil rights within the activities of customs agencies has been carried out. The essence, content and specific features of guaranteeing civil rights within the activities of customs agencies have been determined. The author has established the place of the State Customs Service in the system of subjects of guaranteeing civil rights in Ukraine. The author has provided characteristics to legal principles of guaranteeing civil rights within the activities of customs agencies and has determined the place of the norms of administrative law among them. The range of principles of guaranteeing civil rights by the customs agencies of Ukraine has been outlined. The author has provided characteristics to the forms and methods of guaranteeing civil rights by the agencies of the State Customs Service of Ukraine. Organizational and legal principles of interaction of customs agencies with other law enforcement agencies of Ukraine in the sphere of guaranteeing civil rights have been studied. International experience of guaranteeing civil rights by the customs agencies has been generalized and the possibilities of its application in Ukraine have been determined. The author has outlined the ways of improving administrative legislation, which defines the legal principles for guaranteeing civil rights within the activities of customs agencies. The author has determined organizational problems of guaranteeing civil rights by the agencies of the State Customs Service of Ukraine.

Keywords: administrative and legal principles, guaranteeing, civil rights, customs agencies, State Customs Service of Ukraine, principles, forms, methods, interaction, international experience, gaps in the legislation, administrative legislation.